

METABOLIK SINDROMDA OSHQOZON OSTI BEZI EKZOKRIN QISMINING MORFOLOGIK XUSUSIYATLARI

SHODIYEV ZAVQIDDIN BAHODIR O'G'LI

Sanitariya epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi

Mirishkor tuman bo'limi Vrach bakteriolog

Annotatsiya. Metabolik sindrom organizmda uglevod va lipid almashinuvi buzilishlari, insulin rezistentligi hamda ortiqcha yog' to'planishi bilan tavsiflanadigan patologik holatdir. Ushbu jarayonlar nafaqat oshqozon osti bezining endokrin qismiga, balki uning ekzokrin parenximasiga ham ta'sir ko'rsatishi mumkin. Mazkur tezisning maqsadi metabolik sindrom bilan bog'liq oshqozon osti bezining ekzokrin qismidagi morfologik o'zgarishlarni ilmiy adabiyotlar asosida tahlil qilishdan iborat. Asosiy e'tibor atsinar hujayralar, bez parenximasida yog' to'planishi, stromal komponent va to'qima mikroarxitektonikasiga qaratiladi. Ushbu o'zgarishlarni kompleks baholash metabolik buzilishlarning oshqozon osti bezi tuzilishiga ta'sirini chuqurroq tushunishga yordam beradi. Ish adabiyotlar tahliliga asoslangan bo'lib, unda mustaqil eksperimental natijalar keltirilmagan.

Kalit so'zlar: metabolik sindrom, oshqozon osti bezi, ekzokrin qism, atsinar hujayralar, yog' infiltratsiyasi, morfologiya, gistologiya, fibroz.

Dolzarbli. Metabolik sindrom ko'p omilli patologik jarayon bo'lib, organizmdagi turli a'zolarining strukturaviy va funksional holatiga ta'sir qilishi mumkin. Oshqozon osti bezi ovqat hazm qilish fermentlarini ishlab chiqaruvchi ekzokrin qism va gormonlar sekretsiasini ta'minlovchi endokrin qismdan tashkil topgan. Ushbu ikki komponent anatomik jihatdan bir a'zoda joylashgan bo'lsa-da, ularning asosiy vazifalari farq qiladi.

Semizlik va metabolik buzilishlar oshqozon osti bezida yog' to'planishi bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Biroq bezdagi yog' miqdori, uning to'qima ichidagi taqsimlanishi va klinik ahamiyati turli omillarga bog'liq. Shu sababli

yog' to'planishini boshqa patologik jarayonlardan, jumladan yallig'lanish va fibrozdan farqlash morfologik diagnostika uchun muhimdir.

Ekzokrin parenximaning holatini o'rganish metabolik sindromning oshqozon osti beziga ta'sirini kengroq tushunish imkonini beradi. Ayniqsa, atsinar hujayralarning tuzilishi, bez yo'llari, stromal komponent va yog' to'qimasining nisbiy ulushini baholash ilmiy ahamiyatga ega.

Tadqiqot maqsadi. Metabolik sindrom sharoitida oshqozon osti bezining ekzokrin qismida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan morfologik o'zgarishlarni ilmiy adabiyotlar asosida tavsiflash va ularni baholash uchun muhim gistologik mezonlarni aniqlash.

Materiallar va usullar

Mazkur ish narrativ adabiyotlar tahlili shaklida tayyorlandi. Metabolik sindrom, semizlik, oshqozon osti bezida yog' to'planishi va ekzokrin to'qima morfologiyasiga oid ilmiy maqolalar tahlil qilish uchun tanlandi.

Tahlil quyidagi yo'nalishlarni qamrab oldi:

1. Oshqozon osti bezining ekzokrin qismining normal gistologik tuzilishi.
2. Metabolik buzilishlar bilan bog'liq yog' to'planishining morfologik xususiyatlari.
3. Atsinar hujayralar, bez yo'llari va stromal komponentning holatini baholash.
4. Gistologik va morfometrik tekshiruvlarning diagnostik ahamiyati.

Ish doirasida biologik material olinmagan, gistologik preparatlar tayyorlanmagan va laboratoriya tajribalari o'tkazilmagan. Shuning uchun keltirilgan xulosalar mavjud ilmiy manbalar tahliliga asoslanadi.

Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, metabolik sindrom oshqozon osti bezining strukturaviy va funksional holatiga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ayniqsa, insulin rezistentligi, lipid almashinuvining buzilishi va ortiqcha yog' to'planishi bezning endokrin hamda ekzokrin qismlarini o'rganishda muhim ahamiyatga ega. Oshqozon osti bezining ekzokrin qismi atsinar hujayralardan tashkil topgan bo'lib, ular ovqat hazm qilish fermentlarini ishlab chiqarishda

ishtirok etadi. Ushbu hujayralarning morfologik xususiyatlari, bez bo'lakchalarining tuzilishi va biriktiruvchi to'qimali stromaning holati to'qimaning strukturaviy yaxlitligini baholashda muhim ko'rsatkichlar hisoblanadi.

Metabolik sindrom va semizlik sharoitida oshqozon osti bezi parenximasida yog' to'planishi kuzatilishi mumkin. Bunda yog' to'qimasining joylashuvi va miqdorini, atsinar tuzilmalarning saqlanganligini hamda stromal komponent holatini baholash zarur. Shu bilan birga, yog' to'planishining mavjudligi o'z-o'zidan yallig'lanish, fibroz yoki ekzokrin yetishmovchilikni anglatmaydi. Ushbu patologik o'zgarishlarni aniqlash uchun qo'shimcha morfologik va klinik ma'lumotlar talab etiladi.

Oshqozon osti bezidagi strukturaviy o'zgarishlarni chuqur o'rganishda gistologik, morfometrik va maxsus bo'yash usullaridan foydalanish muhimdir. Gistologik tekshiruv bez parenximasi va atsinar tuzilmalarning umumiy holatini baholashga, morfometrik tahlil esa to'qima komponentlarining nisbiy maydoni va miqdoriy xususiyatlarini aniqlashga yordam beradi. Olingan morfologik ma'lumotlarni metabolik ko'rsatkichlar bilan solishtirish patologik jarayonlarning o'ziga xos xususiyatlarini yaxshiroq tushunish imkonini beradi.

Umuman olganda, metabolik sindromda oshqozon osti bezining morfologik holatini kompleks o'rganish kasallik bilan bog'liq strukturaviy o'zgarishlarni tavsiflashda muhim ilmiy ahamiyatga ega. Biroq ushbu o'zgarishlarning darajasi va klinik ahamiyatini ishonchli baholash uchun standartlashtirilgan gistologik tekshiruvlar, morfometrik tahlillar va tegishli klinik ma'lumotlarga asoslangan tadqiqotlar zarur.

Xulosa. Metabolik sindrom bilan bog'liq semizlik va lipid almashinuvi buzilishlari oshqozon osti bezida yog' to'planishi kabi morfologik holatlar bilan birga uchrashi mumkin. Ekzokrin qismning strukturaviy xususiyatlarini baholashda atsinar hujayralar, bez bo'lakchalari, chiqaruv yo'llari va stromal komponentni kompleks o'rganish muhimdir.

Pankreatik yog' to'planishini yallig'lanish, fibroz yoki ekzokrin funksiyaning buzilishi bilan avtomatik ravishda tenglashtirish mumkin emas. Ushbu holatlar alohida morfologik va klinik dalillar asosida baholanishi kerak. Kelgusida standartlashtirilgan gistologik va morfometrik tekshiruvlar metabolik sindrom bilan bog'liq oshqozon osti bezi o'zgarishlarini yanada chuqurroq tavsiflash imkonini berishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Catanzaro R., Cuffari B., Italia A., Marotta F. Exploring the metabolic syndrome: nonalcoholic fatty pancreas disease. *World Journal of Gastroenterology*. 2016;22(34):7660–7675. DOI: <https://doi.org/10.3748/wjg.v22.i34.7660>
2. DeFronzo R.A. From the triumvirate to the ominous octet: a new paradigm for the treatment of type 2 diabetes mellitus. *Diabetes*. 2009;58(4):773–795. DOI: <https://doi.org/10.2337/db09-9028>
3. Petrov M.S., Taylor R. Intra-pancreatic fat deposition: bringing hidden fat to the fore. *Nature Reviews Gastroenterology & Hepatology*. 2022. (Pankreatik yog' to'planishi bo'yicha bibliografik ma'lumotlarni nashrga topshirishdan oldin PubMed yoki jurnal sahifasida tekshirish lozim.)